

Vasspest

Problemlanten vasspest ble første gang oppdaget på Jæren i 2005. Den ble da funnet i en rensedam på Soma i Sandnes kommune. Siden er vasspest dokumentert forekommende i hele Skas-Heigrekanalen fra Smeaheia nedover til Grudavatnet. I 2008 ble den også funnet i nedre del av Figgjoelva.

Det er per i dag to arter av vasspest på Jæren. I 2006 ble smal vasspest oppdaget i Bjårvatn i Hå kommune. Bekjempelse av vasspest er meget vanskelig.

Uønsket art

Vasspest er en hurtigvoksende vannplante som i Rogaland er funnet på Karmøy og på Jæren. Planten kommer opprinnelig fra Nord-Amerika, men har med menneskelig hjelp blitt spredd til store deler av verden. I Norge ble den første gang introdusert til Østensjøvannet utenfor Oslo i 1925. Den er kjent for å skape problemvekst i næringsrike og middels næringsrike vannforekomster, og er oppført på svartelista – en liste over fremmede arter som utgjør en risiko for norsk natur.

Vasspest spres lett, vokser ekstremt raskt og kan i løpet av kort tid ta fullstendig overhånd i vannforekomster der forholdene ligger til rette. Vasspest trives særlig godt i dammer, næringsrike innsjøer og i saktestrømmende vann.

På bildet ses et tett teppe av vasspest i dam på Smeaheia i Sandnes.

Biologi

I Norge finnes kun hunnplanter. All formering og spredning av vasspest skjer derfor ved hjelp av plantefragmenter. Disse plantebitene er svært spiringsdyktige, og én enkelt bladkrans er nok til å spre arten til et nytt område. Når arten blir etablert i rennende vann, vil den derfor raskt kunne spre seg nedover i vassdraget. Dette har blant annet skjedd i Skas-Heigre-kanalen, som er en del av Figgjovassdraget.

Vasspest kan opptre både som korte, ugreinete skudd og som lange, forgreinete skuddvaser som kan strekke seg 2-3 m fra bunnen og opp til vannoverflaten. Skuddene er mørkegrønne og kan minne om en piperenser i fasong. Den har tette bladkranser med tre langstrakt ovale blader i hver krans. Planten blomstrer på sensommeren, og blomsten er den eneste delen av planten som stikker over vann.

Introduksjon av vasspest til et nytt vassdrag skjer normalt via menneskelig aktivitet, særlig i forbindelse med flytting av båter og fiskeredskap. Det er også foreslått at vasspest kan spres ved hjelp av fugl, men dette er foreløpig ikke påvist.

Etablering og utbredelse på Jæren

På Jæren er det oppdaget to arter av vasspest, vanlig vasspest (*Elodea canadensis*) og smal vasspest (*E. nuttallii*). Første dokumentert funn av vasspest på Jæren ble gjort i 2005. Det ble da observert vanlig vassepest i en rensedam i øvre del av Skas-Heigrekanalen på Soma i Sandnes kommune.

I 2007 ble vasspest påvist i dammen på Smeaheia. Skas-Heigrekanalen munner ut i Grudavatnet i nedre del av Figgjoelva. I 2008 ble vasspest også påvist i selve Figgjoelva nedstrøms utløpet av Grudavatnet. Figgjoelva, som er en av fylkets viktigste lakseelver, har allerede et betydelig problem med stor plantevekst. Fremtiden vil vise om vasspest bidrar til å øke dette problemet.

Første etablering av vasspest på Jæren var mest sannsynlig i dammen på Smeaheia i Sandnes kommune.

Etter initiativ fra Aksjon Jærvassdrag ble det i 2008 gjennomført tiltak for å fjerne vasspest fra dammen. Det ble brukt en kombinasjon av saltlake og Rotenon. Det er foreløpig uvisst om tiltaket var vellykket.

Hvordan vasspest kom til Smeaheia er ukjent. Trolig er årsaken menneskelig aktivitet, f.eks. tømning av akvarium.

Smal vasspest har etablert store bestander i Bjårvatnet i Hå kommune.

Dette er eneste kjente forekomst av smal vasspest i Norge (pr. 2008). Vasspesten i Bjårvatnet ble første gang dokumentert i 2006, men har trolig vært til stede over flere år. Bjårvatnet er en del av Fuglestadelva.

Tette forekomster av vasspest vanskeliggjør bruk av vannforekomsten til fiske og bading. Det er foreløpig ingen planer om bekjempelse av bestanden.

Bekjempelse av vasspest

Når vasspest først er etablert er bekjempelse av arten svært vanskelig og meget arbeidskrevende. Fullstendig utryddelse kan være aktuelt i isolerte dammer, men er praktisk umulig i rennende vann og i innsjøer. Fysisk bekjempelse gjennom høsting er blant annet utprøvd i Steinsfjorden uten særlig suksess.

Forbud mot salg av vasspest

Det er allerede forbudt å sette ut fremmede arter i naturen. For å hindre risiko for spredning av vasspest fra akvarievirksomhet og hagedammer, har Direktoratet for naturforvaltning under utarbeiding en ny forskrift med forbud mot import, utsetting, omsetting og hold av vasspest.

Miljømål

Aksjon Jærvassdrag arbeider for økt trivsel for folk og fe, fisk og fugl i et sunt kulturlandskap hvor rent vann er basis for livsutfoldelse.

- Forurensingsbelastningen skal reduseres slik at vassdragenes selvrensingsevne ikke overskrides.
- I Frøylandsvatnet er det satt et kommunalt miljømål om en reduksjon av fosfortilførsel på 26 % (Handlingsplan 1998).

AKSJON JÆRVASSDRAG

Miljøprosjekt: Har til nå omfattet 11 vassdrag i 8 kommuner på Jæren

Spleiselag: Spleiselag mellom staten, fylkeskommunen, kommuner og landbruket.

Hovedmål: Redusere overgjødningen og bedre miljøkvaliteten i tilknytning til vassdragene.

Kontakt: AJV-sekretariatet, Rogaland fylkeskommune, P.b. 130, 4001 Stavanger.

Kontaktperson: **Vegard Næss**, tlf. 51 51 67 95, e-post: vegard.naess@rogfk.no